

LLENGUA I COMUNICACIÓ RADIOFÒNICA

Eduard Pujol i Bonell, de Catalunya Ràdio

Aquest és un país petit que vol viure sota el signe de la normalitat. Essent petit, els seus propis *mass media* també en són, de petits. I volen trobar la normalitat perquè la situació global encara no n'és, de normal. A Catalunya no és possible parlar de la realitat dels mitjans de comunicació passant per alt que el 1975, només fa vint-i-un anys, encara hi manaven el general Franco —que, no ho oblidem, era un dictador—, el seu sistema i tots els vicis del seu règim. Així, per a parlar de la ràdio que enfila el tomb del segle i dels mitjans de comunicació a Catalunya, hem de partir de l'any 1976. I, per a dissenyar un model de futur que pugui ser-nos útil, hem de fixar-nos en com han funcionat tres aventures comunicatives distintes.

L'any 1976 (un 5 de setembre) la ràdio en català es va legitimar (cosa que mai no s'ha dit prou). Sí, parlo de la represa de les transmissions de futbol en català, és a dir, en la llengua pròpia de la gent del país. El mes de setembre d'aquell any, Joaquim M. Puyal va recuperar la tradició de cantar els gols del Barça en català. I, en fer-ho, també va fixar les bases d'un model radiofònic propi. En Puyal no sols va parlar per ràdio, sinó que hi va parlar millor que ningú. Va posar en antena un model que avui es manté viu, que és plenament vàlid i que va obrir la porta a la resta d'experiències radiofòniques que s'han anat presentant fins avui. Penseu que aquest fet es va donar en un moment històric molt concret, ple de canvis i d'interrogants. En aquells dies, el president del govern, Adolfo Suárez (que mai no s'ha destacat pel fet de tenir una actitud obertament anticatalanista), va assegurar que algunes especialitats de la física no es podien ensenyar en català. De la mateixa manera, hauria pogut dir que el català no era una llengua adequada per a fer ràdio. La realitat, però, va ser una altra: per això és tan important que, en la represa, la primera ràdio en català es destaqués per la seva qualitat.

Joaquim M. Puyal ho va fer molt bé. Va treballar en equip, va apostar per la creativitat sense oblidar la qualitat. La suma d'aquests elements va donar un producte que lliga amb la nostra manera d'anar pel món: no era únicament una ràdio feta en català, també era una ràdio pensada en català. En Puyal ja sap que els àrbitres són molt dolents i que els liniers són pitjors; ja dóna per fet que l'equip que a la cinquena jornada de campionat és l'equip revelació acabarà morint —quedarà a la cuneta— justament per això, perquè el seu motor ha

anat revolucionat durant cinc jornades. En canvi, la ràdio més espanyola passa les tardes del diumenge cridant com si el món s'acabés. Així, quan el lateral esquerre del Salamanca arriba al mig del camp, el locutor espanyol ho explica amb la mateixa intensitat amb què aquí un locutor de casa cantaria el segon gol d'una final europea.

La ràdio espanyola s'alimenta —o l'alimenta— d'un model de locució que té poc a veure amb l'austeritat de la plaça Major de Vic o amb Santa Maria del Mar. El radiofonista de la SER o de la COPE viu i entén el món —l'interpreta— des d'una òptica que no és la nostra. I això, aquesta posada en antena, aquesta presentació d'un producte proper a la gent d'aquí i amb qualitat, és clau. Si Joaquim M. Puyal hagués copiat José M. García amb l'únic canvi de l'idioma, hauria fet el ridícul. I hauria fracassat. I, a més, hauria cremat un cartutx molt important. Penseu-hi: és o no és molt important que el riu de situacions que envolten el *fenomen Barça* es pugui seguir amb normalitat en català? M'aturo en aquest fet. Penseu que això d'entrar en el joc de la comunicació sabent molt clar que la carta a jugar no és únicament la de l'idioma, sinó la de la qualitat, *no* sempre ha passat. Penseu en el cas de la premsa. Els diaris comarcals bàsicament són vius. *No* tant com podríem pensar, però Déu n'hi do.

I el gran diari nacional, què? L'*Avui* és exactament el cas contrari del «model Puyal». L'*Avui* va néixer apostant per la llengua, ha viscut apostant per la seva vinculació amb la llengua del país, i en un país normalitzat ja no sortiria al carrer. En aquest 1996, l'*Avui* ja seria història perquè *no* ha sabut, o perquè no ha pogut, apostar per un model propi. L'*Avui* *no* ha sabut fugir de l'estricta traducció d'un diari en castellà; *no* ha passat d'aquí i, quan ho ha fet, ho ha fet malament. Un exemple: *no* es pot apostar per unes pàgines interiors de color groc sabent que la situació econòmica és tan dolenta que, a la força, hauràs d'enterrar-les d'aquí a pocs mesos. Això a *La Vanguardia* no hauria passat mai. Mireu, l'*Avui* *no* ha jugat fort en la vessant de la qualitat i, tard o d'hora, això passa factura. La clau, insisteixo, continua essent la qualitat.

I, en televisió, què ha passat? Doncs una mica com en la primera ràdio, la del 1976. Des del circuit català de TVE es va fer una televisió prou digna. Sí, digna i capaç d'aplanar el camí de TV3, que, quan va néixer, *no* va haver d'arrencar de zero. A més —i ara tampoc no vull entrar en el debat sobre si els primers telenotícies eren millors que els actuals o si el «Força Barça» és un programa adequat d'una televisió pública i nacional—, TV3 s'ha mogut en uns paràmetres de qualitat molt acceptables tot i la competència. I, sobretot, si TV3 en alguns moments *no* ha presentat la millor oferta, sí que ho ha fet

en els moments clau, en els moments en què hauria estat imperdoble no saber-ho fer. TV3 ha entès què vol dir ser la televisió nacional. Ha sabut ser la televisió nacional quan el Liceu es va incendiar, quan l'estiu del 1994 els boscos del Berguedà, del Bages, del Baix Llobregat i de les Garrigues van cremar... o quan el Barça va guanyar la Copa d'Europa el 20 de maig del 1992.

Qualitat, adaptar els models a la realitat del país. No hi ha secret. O, més ben dit, aquest és el secret. Aquesta és la fórmula que ha de seguir qualsevol aventura mediàtica que, a Catalunya, vulgui tenir èxit. Aquesta és la fórmula dels vint anys de *futbol en català* o *futbol català* que ara celebrem. Hi insisteixo: la qualitat mana. Només des de la qualitat es pot desequilibrar la balança. Però, aquesta qualitat, com es pot aconseguir? Doncs oferint uns productes —com en el cas del *futbol en català* de Joaquim M. Puyal— que s'arrelin en la manera de ser del país. Que sàpiguen vincular-se amb la tradició, amb la manera de pensar i de repensar el món que tenim els catalans, per sobre, fins i tot, del fet concret de la llengua. O és que a algú se li escapen les raons per les quals en Puyal canta els gols del Barça com ho fa, amb passió i entrega quan l'equip juga una competició internacional i amb una certa distància quan Stòitxkov fa el quart gol al Valladolid de torn? Jo ho veig clarament. Els gols que canta en Puyal arrenquen d'una manera de fer molt concreta. Són els gols, les emocions i les vibracions de qui, de petit, a casa, ha viscut el Barça; de qui ha menjat sopes en companyia dels comentaris que el pare i un veí podien fer sobre l'últim desastre de l'equip. En Puyal parla com parla perquè als anys cinquanta ja va anar a la col·locació de la primera pedra de l'estadi del Barça. Només des de l'arrelament, només des del coneixement del Barça més profund es pot entendre l'actitud de Joaquim M. Puyal, perquè l'actitud d'en Puyal és, en definitiva, l'actitud del barcelonista.

Entenguem-nos: hi ha coses que no s'improvisen. L'«Urruti, t'estimo!» i el «Charly Gooool!» i el fet de convertir la transmissió del Barcelona-Sampdoria en una acta notarial sobre una nit màgica... no s'improvisen. De debò, al partit de Wembley, en Puyal va actuar com un notari. En una jugada d'aquell partit Stòitxkov va enviar la pilota al pal. En Puyal va narrar la jugada incloent-hi un «Això serà gol» que en un altre cas no hauria utilitzat. En aquell partit, en Puyal va actuar com un notari; no va actuar com un locutor més. En Puyal coneix el valor real de la seva feina: és una feina de referència. Així, quan, a Wembley, Koeman va fer el gol, en Puyal hi va afegir el minut de partit i l'hora... i en arribar a l'acabament ho va tornar a fer. Va dir: «S'ha acabat el partit. El Barça és campió.» Però aquest «El Barça és

campió» va anar acompanyat d'unes altres paraules: «A tres quarts menys cinc d'onze d'aquest 20 de maig de 1992, el Barça ha aconseguit el seu somni històric: la Copa d'Europa, que demà arribarà a Barcelona a les 5 de la tarda.»

Això, hi insisteixo, és saber-se el model de referència. N'hi ha més exemples: en la mateixa competició, quan davant el Kaiserlautern el Barça es va jugar l'accés a la Lliga de Campions, en Puyal va cantar el gol que classificava l'equip de Cruyff d'una manera molt especial. Va dir el «Gooooooooo!» de rigor i va afegir: «A la bota d'en Koeman i al cap d'en Bakero hi havia els 500 milions que el Barça, miraculosament, al minut 45 de la segona part del partit, ha aconseguit per a la seva tresoreria.» Jo aquesta frase la trobo genial en el sentit que només la pot dir qui sap que el soci i l'aficionat culer viu el futbol amb una altíssima visió burgesa. És el famós «Jo pago. Tu treballa i treballa bé». I torno a la col·locació de la primera pedra de l'estadi: en Puyal, si la col·locació de la primera pedra de l'estadi del Barça no l'hagués viscuda com una cosa important, avui no podria explicar que aquesta festa va coincidir amb un dia grisot, mig de pluja, que no convidava a estar-se al carrer.

I per què dic tot això? Per què m'he recreat explicant aquestes situacions? Doncs perquè hi ha una pregunta amagada al darrere de tot plegat: parlar d'en Puyal i del Barça té la seva gràcia; però, i quan no es tracta d'entendre el Barça i de parlar-ne, sinó que l'objecte és el dia a dia del país, aleshores què? Per exemple, quan es tracta d'escriure una crònica sobre la vida política, ja tenim els Puyal de torn que sentin de prop, com un fet important, la recuperació de les llibertats polítiques del país a partir del 1975? Els nostres mitjans, a banda la qualitat, l'aplicació rigorosa de les tècniques de producció pròpies de la professió periodística, són capaços d'oferir productes pensats en català? Hi ha prou productes pensats en català? No ho sé ni pretenc respondre a aquest interrogant. Allà on volia arribar és plantejar que a Catalunya els productes que vulguin reeixir han de tenir molt present l'entorn social, que indiscutiblement no és el mateix que el de la resta de l'Estat. Si es té en compte això i es treballa des d'uns paràmetres d'una professionalitat exquisida —cosa que ara voldria donar per fet—, les noves iniciatives han de tenir èxit. Dit d'una altra manera: la llengua no és garantia de res; en canvi, l'arrelament en el país —i, en aquest cas, certament la llengua hi té molt a veure— sí que és el peatge obligat per a qualsevol iniciativa futura de la ràdio que es vulgui fer a Catalunya.